

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΗΛΙΩΤΑΔΩΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΕΤΟΣ ΙΣΤ', ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 190, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1999

Ταχ. Δ/ση: 455 00 Μηλιωτάδες Ιωαννίνων, Τηλ. (0656) 31244 - (0651) 76734

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΗΛΙΩΤΑΔΩΝ ΚΑΙ Η ΚΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΑΣ

Η Γενική Συνέλευση των μελών του Πολιτιστικού Συλλόγου Μηλιωτάδων θα πραγματοποιηθεί την Πέμπτη 6 Ιανουαρίου 2000 (εορτή των Θεοφανίων) και ώρα 12 μεσημέρι, στους Μηλιωτάδες, με τα παρακάτω θέματα ημερήσιας διάταξης:

1. Πεπραγμένα Διοικητικού Συμβουλίου έτους 1999.
2. Οικονομικός απολογισμός έτους 1999.
3. Προγραμματισμός δράσης έτους 2000.
4. Εκλογές για την ανάδειξη νέου Διοικητικού Συμβουλίου και Εξελεγκτικής Επιτροπής για τη διετία 2000-2001.

Πριν την έναρξη των εργασιών της συνέλευσης θα υπάρξει εορταστικό πρόγραμμα και η κοπή της βασιλόπιτας.

Θα βραβευτούν οι επιτυχόντες χωριανοί στα ΑΕΙ-ΤΕΙ το έτος 1999 και ο καλύτερος μαθητής της Γ' τάξης του Γυμνασίου Μηλιωτάδων την προηγούμενη σχολική χρονιά. Θα ανακηρυχθούν επίσης οι δωρητές του Συλλόγου για το 1999. Θα μοιραστούν σε όλα τα παιδιά χριστουγεννιάτικα δώρα. Στο τέλος θα υπάρξει φαγοπότι, προσφορά του Συλλόγου και χωριανών.

Παρακαλούνται όλοι οι χωριανοί να παρευρεθούν στην πρώτη αυτή εκδήλωση της νέας χρονιάς.

Προσκλήσεις δεν θα σταλούν, επειδή όλα τα μέλη λαβαίνουν την εφημερίδα μας.

ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Πολιτιστικού Συνδέσμου Ζαγορισιών έχει ως εξής:

Πρόεδρος: Πολύβιος Καρράς (Μανασσής), Αντιπρόεδρος: Αλέκος Οικονόμου (Ελάτη), Γ. Γραμματέας: Βασίλειος Σκαμνέλος (Αρίστη), Ταμίας: Βασίλειος Δαλκαβούκης (Καπέσοβο), Δημ. Σχέσεις: Ανδρέας Βαρζώκας (Ανθρακίτης), Υπ. Χορευτικού: Κική Τσολιού (Πέτρα), Μέλη: Αικατερίνη Παντελή (Λάιστα), Κων/νος Τσίμας (Μονοδένδρι), Βασίλειος Μπούρης (Μεσοβούνι).

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΝΕΑ

Δημοσιεύουμε, επιγραμματικά, τις κυριότερες από τις αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Ανατολικού Ζαγορίου, που πάρθηκαν το μήνα που πέρασε:

1. Συζήτησε ερωτήσεις δημοτικών συμβούλων.
2. Ζήτησε τη χορήγηση τριών αδειών TAXI στο Δήμο.
3. Ενέκρινε τις προδιαγραφές της μελέτης ύδρευσης των δημοτικών διαμερισμάτων.
4. Εκμίσθωσε την εκμετάλλευση του δημοτικού δάσους Γρεβενιτίου στο Συνεταιρισμό του χωριού.
5. Ψήφισε πίστωση για τον εορτασμό της 28^{ης} Οκτωβρίου και της Εθνικής Αντίστασης.
6. Καθόρισε τους όρους στάθμευσης αυτοκινήτων στο Μακρίνο, Ελατοχώρι, Γρεβενίτι, Τρίστενο, Ιτέα και Πέτρα.
7. Αποφάσισε την εκποίηση κατεχόμενων κοινωτικών εκτάσεων στους Μηλιωτάδες στο Γ. Κισάκη και Αν. Νικολό.
8. Αποφάσισε το στολισμό των Δημοτικών Διαμερισμάτων για τον εορτασμό του νέου χρόνου.
9. Αποφάσισε την εκτέλεση του έργου βελτίωσης των αναμεταδοτών της περιοχής του Δήμου.
10. Ακύρωσε το διαγωνισμό για την πρόσληψη οδηγού στο ημιφορτηγό του Δήμου.
- Μειοψήφησαν Β. Σπύρου, Ευθ. Κίτσιος, Ι. Ρούσκας.
11. Ενέκρινε τον προϋπολογισμό των κληροδοτημάτων Ν. Μαλάμη Γρεβενιτίου και Ν. Χατζοπούλου Δόλιανης έτους 1999.
12. Συζήτησε αίτηση κατοίκων της Ιτέας για παράνομες καταλήψεις δημοτικών εκτάσεων.

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΓΙΑΤΡΩΝ ΣΕ ΙΤΕΑ ΚΑΙ ΠΕΤΡΑ

Ομάδα γιατρών του Συνδέσμου Αποστράτων Εφέδρων Αξιωματικών επισκέφτηκε τα χωριά Ιτέα, Λιάπη και Πέτρα και εξέτασε δωρεάν τους κατοίκους.

Τους γιατρούς φιλοξένησε ο Δήμος Ανατολικού Ζαγορίου.

ΕΚΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Στις 15 Δεκεμβρίου το Γυμνάσιο Μηλιωτάδων και τα Δημοτικά Σχολεία Μηλιωτάδων και Γρεβενιτίου επισκέφτηκαν το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας. Εκεί παρακολούθησαν ημερήσιο περιβαλλοντικό πρόγραμμα.

Η επίσκεψη έγινε με τη φροντίδα του Δήμου Ανατολικού Ζαγορίου.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΣΤΟΥΣ ΜΗΛΙΩΤΑΔΕΣ

Πραγματοποιήθηκε στους Μηλιωτάδες συνάντηση μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Κτηνοτροφικού Συνεταιρισμού Ιωαννίνων με κτηνοτρόφους της περιοχής.

Θέμα της συζήτησης ήταν η πρόταση του Κτηνοτροφικού Συνεταιρισμού για μετοχοποίηση της βιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ και η διάθεση μετοχών στους κτηνοτρόφους.

**Χρόνια πολλά! Καλή χρονιά!
Ευτυχισμένο το νέο έτος 2000!**

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΑΜΟΙ

1. ΓΙΑΝΝΙΝΑ: Στις 11 Δεκεμβρίου έγινε ο γάμος του Νικολάου Ι. Ρούσκα από τις Καρύες Ζαγορίου με τη Φερνίκη Ρακοπούλου.
2. ΜΗΛΙΩΤΑΔΕΣ: Στις 26 Δεκεμβρίου έγινε ο γάμος της Σοφίας Αριστοτ. Οικονόμου με το Γεώργιο Μανωλίτη από το Νυδρί Λευκάδας.
Να ζήσουν ευτυχισμένα!

ΘΑΝΑΤΟΙ

1. ΠΕΤΡΑ: Στις 14 Δεκεμβρίου έφυγε από τη ζωή ο Χρήστος Ι. Λεωντάρης σε ηλικία 53 ετών.
2. ΙΤΕΑ: Στις 19 Δεκεμβρίου έφυγε από τη ζωή ο Δήμος Τσιατούρας σε ηλικία 54 ετών.
Θερμά συλλυπητήρια!

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ο γύφτος και ο βλάχος

Μια φορά κι έναν καιρό ένας γύφτος και ένας βλάχος σκηνίτης πιάστηκαν κουμπάροι. Όταν ήρθε ο Μάης, ο βλάχος έφυγε από τον κάμπο κι ανέβηκε στο βουνό. Έπειτα από λίγο καιρό ο γύφτος πήρε τα παιδιά του και πήγε στο βουνό να δει τον κουμπάρο του το βλάχο. Όταν τον αντίκρισε ο βλάχος, καταχάρηκε και τον περιποιήθηκε. Έσφαξε αρνί, έστρωσε τραπέζι, ψωμιά, τυρί, γιαγούρτια και γενικά φίλεψε καλά τον κουμπάρο γύφτο. Έφαγαν ο γύφτος και τα γυφτόπουλα και ευχαριστήθηκαν πολύ και κάθισαν στο «κουνάκι» του βλάχου δύο μέρες και ξαναγύρισαν στον κάμπο. Φεύγοντας λέει ο γύφτος του βλάχου: «Νάρθεις κι εσύ κουμπάρε στο δικό μου σπίτι να φας ψωμί».

Ήρθε το φθινόπωρο, κατέβηκε ο βλάχος στον κάμπο και πήγε στο σπίτι του κουμπάρου του του γύφτου. Έστρωσε τραπέζι με ψωμί κι ελιές και τίποτα άλλο. Αρχισαν να τρώγουν. Έβαξε ο βλάχος στο στόμα του, μια μπουκιά ψωμί και μια ελιά. «Οχι μια ελιά και μια χαψιά κουμπάρε», του λέει ο γύφτος, «σε δυο χαψιές να τρως και από μια ελιά, δεν είναι οι ελιές αρνοκέφαλα, είναι ελιές». Έκανε πως δεν κατάλαβε ο βλάχος και άρχισε να τρώει δυο δυο τις ελιές. «Μα σου είπα κουμπάρε», ξαναλέει ο γύφτος, «όχι μια χαψιά και δυο ελιές, δυο χαψιές και μια ελιά». Ήθελε να κάνει οικονομία ο γύφτος τις ελιές. Όταν τελείωσαν το φαγητό, έπιασαν κουβέντα. Στο τέλος ρωτάει ο γύφτος το βλάχο: «Κουμπάρε, πότε γιορτάζεις; Θέλω νάρθω στο κονάκι σου στη γιορτή σου».

Στις 18 Γενάρη γιορτάζω. Τότε να ρθεις πάνω στο βουνό, εκεί που ξέρεις, του λέει ο βλάχος.

Σαν ήρθε αυτή η μέρα, πήρε ο γύφτος τα γυφτόπουλα καβάλα στο γαϊδάρο και πήγε στο κονάκι του βλάχου πάνω στο βουνό. Κοιτάζει για το βλάχο, πουθενά βλάχος. Σα νύχτωσε δεν είχαν πού να κοιμηθούν. Πήγαν κάτω από ένα έλατο να φυλαχτούν από το χιόνι και το κρύο. Ξάπλωσαν κάτω αλλά πού να κοιμηθούν. Κρύο γενάρτικο πάνω στο βουνό, έξω στο ύπαιθρο, χωρίς σκεπάσματα. «Παιδιά μου», λέει ο γύφτος, «πέσετε όλα πάνω μου, αν κρυώσω εγώ να ξεμερώσετε εσείς. Ας πεθάνω εγώ για να γλυτώσετε σεις». Τα παιδιά έπεσαν πάνω του, ζεστάθηκε αυτός και πέθαναν τα παιδιά του από το κρύο. Ο γύφτος γλύτωσε.

C. DALAGELIS
«JEWELER»
GOLD AND SILVER SMITH

ΚΩΣΤΑΣ ΧΡ. ΔΑΛΑΓΓΕΛΗΣ

Εργαστήριο - Έκθεση

ΧΡΥΣΩΝ & ΑΡΓΥΡΩΝ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΗ - ΔΩΡΩΝ

ΑΒΕΡΩΦ 99 ☎ 38165 - ΟΙΚΙΑΣ 76057 452-21 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΧΩΡΙΑΝΟΙ
ΒΟΗΘΗΣΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ
ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
ΜΗΛΙΩΤΑΔΩΝ

«Ο ΠΑΛΜΟΣ ΤΩΝ ΜΗΛΙΩΤΑΔΩΝ»

Μηνιαία έκδοση του
Πολιτιστικού Συλλόγου
Μηλιωτάρων Ζαγορίου
Υπεύθυνος έκδοσης
ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

1. Βασίλειος Α. Παπαευθυμίου
2. Βασίλειος Δ. Παπαζώης
3. Γιαννούλα Αρ. Οικονόμου
4. Χρήστος Ι. Οικονόμου
5. Ελένη Δ. Τσικουρά

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
Εσωτερικού: δρχ. 1.000
Εξωτερικού: δολάρια 20
μάρκα 30

Τα ευνοήσιμα άρθρα δεν
εκφράζουν κατ' ανάγκη και
τις απόψεις της εφημερί-
δας ή του Συλλόγου.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Βασίλειος Κ. Σπύρου
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

1. Αριστοτέλης Οικονόμου
2. Γιαννούλα Αρ. Οικονόμου
3. Βασίλειος Παπαευθυμίου

ΤΙ ΛΕΝΕ ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΗΝΕΣ

Για το Γενάρη

- Πρώτη Γεναριού καρδιά του χειμωνιού.
- Γενάρη μήνα κλάδεψε, φεγγάρι μην κοιτάζεις.
- Ο Γενάρης χιονίζει κι ο Απρίλης χαίρεται. (Γιατί όσο περισσότερο χιόνι πέσει, τόσο η γεωργική παραγωγή αυξάνει από το, άζωτο του χιονιού).
- Μωρή άμυαλη αμυγδαλιά γιατί βιάστηκες να ανθίσεις; (Γιατί ανθίζει γρήγορα και παγώνουν τα άνθη της).

Για το Μάρτη

- Μάρτης γδάρτης παλουκοκάφτης. (Γιατί κάνει πολλές φορές δυνατό κρύο που μας κάνει να κάψουμε τα παλούκια από τις φράχτες της αυλής μας).
- Μπριτς Μάρτη μου, τάβαλα εγώ τα αρνοκασιτικά μου. (Έτσι είπε η γριά στο Μάρτη που βρισκόταν στις τελευταίες μέρες του και βγήκε στην αυλή και τον κορόιδεψε. Ο Μάρτης θύμωσε πολύ και επειδή δεν του έφταναν οι δικές του μέρες πήρε μια μέρα από το Φλεβάρη και άρχισε τις βροχές και τα χιόνια και έκανε τη γριά να κάψει τα παλούκια της φράχτης και να κατουράει στα δαυλιά του τζακιού).

Για τον Απρίλη

- Ο Απρίλης έχει τις δροσιές κι ο Μάης τα λουλούδια

Για το Μάη

- Ο Μάης έχει το όνομα κι ο Απρίλης τα λουλούδια.
- Μην πας το Μάη γι' άλογο, την Πασχαλιά για νύφη.

Για τον Αλωνάρη

- Άφησε το δρεπάνι και σπείρε το ρεπάνι.

Για τον Αύγουστο

- Του Άι Σωτήρος το σταφύλι και της Παναγιάς το σύκο. (Το σταφύλι κάνει την εμφάνισή του στις 6 Αυγούστου και το σύκο τον 15άυγουστο).

(Από το βιβλίο του Ι. Μάνθου ΤΟ ΔΕΜΑΤΙ Ιστορία - Λαογραφία, Β' μέρος, 1986)

Ανθρακίτης (Καρνιά)

Χιλιόμετρα από Γιάννινα 52, Υψόμετρο 730 μ., Έκταση 16.600 στρ., Πληθυσμός 71 κάτοικοι.

Τελευταίο χωριό του Κεντρικού Ζαγορίου ή πρώτο του Ανατολικού; Η θέση του Ανθρακίτη είναι τέτοια που σε δυσκολεύει πού να το κατατάξεις. Οι ίδιοι οι κάτοικοι θεωρούν το χωριό τους ότι ανήκει στο Κεντρικό Ζαγόρι. Συμπεριλαμβάνεται όμως στο Σύνδεσμο Κοινοτήτων Ανατ. Ζαγορίου. Η χιλιομετρική απόσταση μέσω Ασπραγγέλων είναι 52 χμ. ενώ μέσω Δρίσκου 42. Παρά ταύτα εμείς με βάση τη γεωγραφική του θέση και την ιστορία του το κατατάσσουμε στο Κεντρικό.

Ο Ανθρακίτης πήρε το όνομα του μεγάλου διδασκάλου του γένους Μεθόδιου Ανθρακίτη που καταγόταν από εκεί. Το σπίτι του, από μαρτυρίες κατοίκων του χωριού, σωζόταν μέχρι το 1880.

Ο Αναστ. Βλαχόπουλος στο σχετικό με το χωριό του Ανθρακίτη πόνημα αναφέρει ότι δεν υπήρχε κατά την κατάληψη της Ηπείρου από τους Τούρκους το 1431. Υπήρχε όμως το Δρυάνοβο που είχε ιδρυθεί κατά την πρώτη επιδρομή των Σλάβων το 540 μ.Χ., και το οποίο ήταν ανάμεσα στα πρώτα 14 χωριά του Κεντρικού Ζαγορίου που συνθηκολόγησαν με το Σινάν Πασά.

Το Δρυάνοβο αναφέρεται σε χρυσόβουλο του Βυζαντινού αυτοκράτορα Ανδρόνικου του έτους 1319 ως κτήμα του ηγεμόνα της Ηπείρου Συριάνη, γαμπρού από θυγατέρα του αυτοκράτορα Ανδρόνικου.

Ο ηγεμόνας Συριάνης χάρισε στους Καστρινούς των Ιωαννίνων το Δρυάνοβο, το Τρεστενικό, τα Σερβιανά και την Αρδομίσια «ίνα εκ των εσόδων επισκευασθεί το Κάστρον».

Το Δρυάνοβο διαλύθηκε από ένα κοινωνικό περιστατικό. Σ' ένα γάμο, από ασήμαντη αφορμή, αλληλοσκοτώθηκαν πολλοί από τα δυο ψίκια. Και για να μην υπάρξει συνέχεια αντεκδίκησης (βεντέτα) μερικοί έφυγαν και πήγαν στην περιοχή Κοζάνης όπου ίδρυσαν και νέο χωριό με το όνομα Δρυάνοβο, και μερικοί στη Βουλγαρία όπου ίδρυσαν και εκεί χωριό με το ίδιο όνομα. Όσοι έμειναν στον τόπο τους, συμπτύχθηκαν στο νέο ίδρυθέν το 1583 χωριό Καρνιά, στο οποίο μετοίκησαν και κάτοικοι άλλων διαλυθέντων, εξ αιτίας πανώλης, χωριών όπως: Παλιοκαρνιά, Σκαμνιά και Νεοχώρι που ήταν στη θέση Σοποτοσέλια Καλωτάς.

Το 1870 η Καρνιά είχε 250 κατοίκους, γεωργικοκτηνοτρόφους στην πλειοψηφία τους. Οι

ξενιτεμένοι της δεν ήταν πολλοί σε σχέση με τα άλλα Ζαγοροχώρια.

Γεννήθηκαν όμως στο χωριό αυτό άντρες επιφανείς και σπουδαίοι, όπως: Ο Μεθόδιος Ανθρακίτης (1860-1749), ο επίσης διδασκάλος του Γένους Λάμπρος Φωτιάδης (1750-1805), Σχολάρχης της Ακαδημίας Βουκουρεστίου, ο Γεράσιμος Σαρανταριανός (1770-1864), επίσκοπος Αρίστης. Τέλος ως προσεστός Ζαγορίου από τον Ανθρακίτη φαίνεται από παλιά έγγραφο ο Δημ. Μουχράνης.

Λίγοι οι μόνιμοι κάτοικοι της σήμερα ασχολούνται με οικόσιτη κτηνοτροφία και μελισσοκομία, καλλιεργούν τους κήπους, τα κλήματα και τα οπωροφόρα δέντρα. Οι περισσότεροι μένουν στα Γιάννινα. Έχει το πλεονέκτημα το χωριό αυτό να συγκοινωνεί με τα Γιάννινα και από το δρόμο Ασπραγγέλων και από το Δρίσκο.

Η Καρνιά πυρπολήθηκε το 1943 από τους Γερμανούς. Τα καταστραμμένα σπίτια τα ξανάφτιαξαν οι κάτοικοι της, όπως ξανάχτισαν μετά τον πόλεμο (1952) εκ θεμελίων την εκκλησία τους Κοίμηση της Θεοτόκου. Έχουν ωραίο μεσοχώρι και καλούς δρόμους. Βέβαια η Καρνιά, όπως και τα περισσότερα χωριά που κάηκαν, δεν έχουν τη δόμηση και την αρχιτεκτονική των άλλων χωριών του Κεντρικού και Δυτικού Ζαγορίου. Ούτε και πριν καούν είχαν τον πλούτο και την αρχοντιά εκείνων.

Η τουριστική κίνηση είναι ελάχιστη για το λόγο ότι, εκτός από τους διερχόμενους στα χωριά των ριζών, τους ντόπιους δηλαδή, που επισκέπτονται το χωριό τους ή που περνούν εκεί το καλοκαίρι, δύσκολα πάνε ξένοι όπως στα χωριά του άξονα Γρεβενί-Βοβούσσας. (Από το βιβλίο ΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ Ιστορική Αναδρομή-Τουριστική Περιήγηση, του Ευριπίδη Π. Μακρή, 1996)

Επικήδειος

ΧΡΗΣΤΟΣ Ι. ΛΕΩΝΤΑΡΗΣ

Ο παρακάτω επικήδειος εκφωνήθηκε από τον Κων/νο Χρ. Δαλαγγέλη, κατά την κηδεία του Χρήστου Ι. Λεωντάρη στην Πέτρα:

«Αγαπητέ Χρήστο,

Σε μένα έτυχε ο λαχνός να σε αποχαιρετήσω για το μεγάλο ταξίδι από τη ζωή στην αθανασία, από τα πρόσκαιρα στην αιωνιότητα, εκ μέρους των συμμαθητών μας της Τεχνικής Σχολής Γ. Σταύρου.

Παιδί γεννημένο το 1946 στο χωριό και στον πόλεμο, στη φτώχεια και τη μίζερια, το διχασμό και την ανέχεια, αλλά με αρχές και ιδεώδη, πίστη στο Θεό και τον εαυτό σου.

Όπως όλοι μας, διψασμένοι για διαφυγή από την αγραμματοσύνη και την αμάθεια και μη μπορώντας να ζυγώσουμε το κατώφλι του Γυμνασίου, αναγκαστικά βρεθήκαμε μαζί στο Ορφανοτροφείο Γ. Σταύρου. Αλήθεια τι ψυχική τυραννία ήταν αυτό, να μας δείχνουν και να μας αποκαλούν τα ορφανά, τα μπουνάκια του Γεωργίου Σταύρου και ας είχαμε και τους δύο γονείς μας; Ριμάδα φτώχεια τι κάνεις ποτέ μην σε ξαναγευτούμε...

Αγαπητέ εξάδελφε και συμμαθητή Χρήστο Λεωντάρη, Ήσουν από τους καλύτερους στα γράμματα και στην τέχνη. Αγγέλους φτερωτούς έφτιαχνες με τα σκαρπέλα σου. Τρίγλυφα και πολύγλυφα πατώματα και περικοκλάδες ζωγράφιζες με τα μολύβια σου. Απόδειξη ζωντανή άλλωστε γι' αυτό ότι αμέσως την επομένη της αποφοίτησής σου από τη Σχολή επικράτησες και σταδιοδρόμησες σαν ένας από τους καλύτερους ξυλογλύπτες στην Ήπειρο.

Αγαπητέ Χρήστο, εξάδελφε, συμμαθητή, συστρατεύσαμε και συνάδελφε. Ήσουν αναμφισβήτητη τίμιος επαγγελματίας. Λάτρης του χωριού μας. Καλός οικογενειάρχης και χριστιανός. Λάτρης του ωραίου και της παράδοσης. Έλληνας στην ψυχή. Πραγματικός καλλιτέχνης. Καλέ μου φίλε Χρήστο. Όλοι μας αργά ή γρήγορα θα περάσουμε εκ των προκαίων στην αιωνιότητα. Άλλον θα τον θυμούνται και θα τον μνημονεύουν λίγο, άλλον περισσότερο. Εσένα όμως για πάντα γενεές γενεών και εις τους αιώνες των αιώνων. Γιατί με τα έργα των χειρών σου το καθάρωσες αυτό. Και κανένας δεν θα κατορθώσει να σου στερήσει αυτό. Είναι γραμμένο το όνομά σου κάτω από εικονοστάσια και τέμπλα, κάτω από την Αγία Παρασκευή, την Παναγία, τον Άγιο Νικόλαο, τον Κοσμά τον Αιτωλό. Στο χωριό μας, στο διπλανό, στο παρακάτω, στα Γιάννινα, στην Κόνιτσα, στην Παραμυθιά, στο Πωγωνί, στην Πρέβεζα, στην Καλαμπάκα. «ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΗ ΧΡ. ΙΩ. ΛΕΩΝΤΑΡΗ».

Φίλε Χρήστο, Πρόωρος και άδικος ο χαμός σου από τη ζωή. Δεν απόλαυσε πολλά από τα αγαθά της. Δεν χάρηκε πολλές χαρές της. Σε αδικήσανε και σε πονέσανε πολλοί άνθρωποι τριγύρω σου, συγχώρησέ τους. Αντίο φίλε μου από όλους τους συμμαθητές σου, το Γιώργο, το Γιάννη, τον Τάσιο, τον Αποστόλη, το Μιχάλη, το Νάσο, τον Άλκη, τον Αρσένη, το Βαγγέλη, το Θωμά, το Νίκο, το Θόδωρο. Αντίο και από εμένα Χρήστο και να πας τα χαιρετίσματα στον Μάστορά σου τον αείμνηστο Παπαγεωργίου, στον δασκάλό μας τον Σακελλαρίου και τους συμμαθητές μας: τον στοχαστή Αχιλλέα Καραβασίλη και τον ασημουργό Κώστα Σιούλα.

Αλαφρύ να είναι το χώμα του χωριού μας που θα σε σκεπάσει και αιωνία η μνήμη σου!

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ηθη και έθιμα του Δωδεκαήμερου στο χωριό μας

ΤΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΣ ΑΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Δωδεκαήμερο λέγεται το χρονικό διάστημα των δώδεκα ημερών από την ημέρα των Χριστουγέννων, 25 Δεκεμβρίου έως τα Φώτα 6 Ιανουαρίου.

Οι προετοιμασίες για τα Χριστούγεννα άρχιζαν από τις Απόκριες, στις 14 Νοεμβρίου. Από την ημερομηνία αυτή άρχιζε η νηστεία για 40 ημέρες, το λεγόμενο Σαραντάμερο. Νηστευαν όλοι, μικροί μεγάλοι, εκτός από τα θηλάζοντα μωρά. Τη σαρακοστή αυτή έτρωγαν βέβαια ψάρια και όταν πήγαιναν στα Γιάννινα έπαιρναν κανένα λιμνίσιο ψάρι ή ζαμπόχελα, που τότε πολλά έβρισκες στην αγορά των Ιωαννίνων.

Εν τω μεταξύ κανόνιζαν ποιο ζώο θα έσφαζαν τα Χριστούγεννα από το κοπάδι τους, σίγουρα κανένα μεγάλο στην ηλικία αλλά καλό, αρκετό να περάσει η οικογένεια όλες τις μέρες αυτές, διατηρώντας το σε κρύο μέρος την ημέρα και τη νύχτα το κρεμούσαν κάπου έξω και αυτό ήταν το φυσικό ψυγείο τότε. Οι περισσότεροι έσφαζαν το γουρούνι τους που το μεγάλωναν στο σπίτι τους.

Ακόμη οι άντρες κανόνιζαν να βρουν και να κουβαλήσουν καλά κέδρα για τις τηγανίτες. Ακόμη κανόνιζαν να πάνε στα Γιάννινα, να ψωνίσουν τα απαραίτητα για το σπίτι και ειδικά τη ζάχαρη για τις τηγανίτες. Φρόντιζαν ακόμη να έχουν μια καλή γερή και μεγάλη πλάκα για τις τηγανίτες, για την παραμονή των Χριστουγέννων και την ημέρα του Σταυρού 5 Ιανουαρίου. Την προπαραμονή συνήθως έσφαζαν το σφαχτό τους.

Έφτανε η παραμονή, 24 Δεκεμβρίου. Τα παιδιά πήγαιναν στα κάλαντα. Το φιλοδώρημα ήταν συνήθως καρύδια, ξηρά σύκα, καμιά καραμέλλα ή καμιά τηγανίτα στο χέρι, αν είχε αρχίσει να την έφτιαχνε η νοικοκυρά.

Σ' όλα τα σπίτια στήνονταν η φωτιά για τις τηγανίτες. Σχισμένα κέδρα, μεγάλη χαμηλή πυροστιά, καλή και γερή πλάκα, το κακάβι (κατσαρόλα), η κουρκουτούρα (ξύλο κατάλληλα κομμένο για το ανακείμεμα του κουρκουτιού), η χουλιάρα (μεγάλη κουτάλα), η ξύστρα (είχε μακρύ ξύλο για να μην καίγονταν καθώς γυρίζαν ή έβγαζαν τις τηγανίτες από την πλάκα), τα ταψιά, κοκόσιες (καρυδες) καθαρισμένες και τριμμένες και φυσικά τη ζάχαρη. Οι τηγανίτες συμβόλιζαν τα σπάργανα του Χριστού. Καθώς αναβαν τη φωτιά, η μυρωδιά του κέδρου διαχέονταν παντού. Το κουρκούτι (ο χυλός) γίνονταν με νερό, σιταρένιο αλεύρι και λίγο αλάτι. Πάνω στην καμμένη πλάκα έριχναν με την κουτάλα λίγο λίγο χυλό, ψήνονταν εκεί πάνω, το γυρίζαν και ψημένες έβγαιναν οι τηγανίτες που τις έβαζαν μέσα στη σκάφη, σ' αυτή που ζήμωναν το ψωμί. Έτσι έφηναν όλες τις τηγανίτες που θα γίνονταν με το κουρκούτι που έφτιαχναν, καθαρίζοντας ανά διαστήματα την καμμένη πλάκα από τα καμμένα ψίχουλα, για να μην καπνίζονταν οι τηγανίτες (να μην μαύριζαν), με πολλή ζεστή στάχτη και τη σκούπιζαν καλά με μια στενή και μακριά σκούπα, φτιαγμένη και πάλι ειδικά για την πλάκα. Στο τέλος με λίγο πιο αρύ κουρκούτι έφτιαχναν λίγες και τις έριχναν στο μαντρί για τα ζώα και λίγες μέσα στο τζάκι πίσω από τη φωτιά για τους καλικαντζαραίους. Αφού κρύωναν λίγο οι τηγανίτες οι νοικοκυρές ετοιμάζαν την αρτιμή (το σιρόπι). Έβραζαν νερό με τη ζάχαρη, ρίχνοντας μέσα και τις τριμμένες καρύδες. Μετά άρχιζαν να αρταίνουν τις τηγανίτες. Μέσα σε ταψιά έβαζαν μια στρώση τηγανίτες, έριχναν αρκετό σιρόπι. Μ' αυτόν τον τρόπο γέμιζαν ως απάνω τα ταψιά. Πάντα

ετοιμάζαν ένα μικρό ταψάκι ή ένα μεγάλο σαγάνι με τις καλύτερες τηγανίτες, με περισσότερο σιρόπι και με μεγάλη προσοχή για την εκκλησία την άλλη μέρα τα Χριστούγεννα. Οι τηγανίτες ήταν νηστήσιμες, έτρωγε όλη η οικογένεια την παραμονή. Φίλευαν και καμιά οικογένεια συνήθως που είχε πένθος, γιατί εκείνοι δεν έφτιαχναν ή καμιά άλλη φτωχή οικογένεια που δεν έφτιαχνε τηγανίτες, γιατί δεν είχαν να αγοράσουν συνήθως τη ζάχαρη.

Από το βράδυ της παραμονής άρχιζαν οι προλήψεις και για τα παγανά (τους καλικαντζαραίους), που πίστευαν ότι έβγαιναν στη γη και επισκέπτονταν τα σπίτια για να δοκιμάσουν τις διάφορες λιχουδιές. Γι' αυτό έριχναν και τα αποτηγανίτια στα τζάκια, γιατί πίστευαν ότι κατέβαιναν από τις καμινάδες (τα μπουχαριά). Έξω από την πόρτα, κάπου κοντά στην αυλή, αναβαν ένα παλιοτσάρουχο (παλιοπάπουτσο) για να καίει (γιατί τα δέρματα τότε ήταν γνήσια και η μυρωδιά του καμμένου δέρματος ήταν έντονη). Επίσης, μόλις θάμπωνε, προσπαθούσαν να μην έβγαιναν έξω από το σπίτι ως την ώρα που λαλούσαν τα κοκόρια, γιατί με

το λάλημα του πετεινού, εκείνοι έφευγαν μακριά. Επίσης δεν λούζονταν, δεν άλλαζαν, δεν έπλεναν τα ρούχα και προπαντός προσπαθούσαν να μην μείνουν ρούχα έξω τη νύχτα, γιατί πίστευαν ότι θα μαγαρίζονταν από τα παγανά. Μόνο την ημέρα του Αγίου Βασιλείου ξημερώματα λούζονταν και άλλαζαν. Ακόμη ούτε νερό έριχναν τη νύχτα έξω ούτε σκουπίδια.

Την ημέρα των Χριστουγέννων όλοι πήγαιναν στην εκκλησία και έπαιρναν μαζί τους και το σαγάνι με τις τηγανίτες και ένα κουτάλι. Όταν τελείωνε η εκκλησία οι γυναίκες μοίραζαν αυτές τις τηγανίτες σ' όλο τον κόσμο που ήταν εκεί. Εκεί προσπαθούσε κάθε νοικοκυρά να δείξει τη δεξιότητά της και τη νοικοκυροσύνη της.

Γυρίζοντας στα σπίτια τους έτρωγαν πασά, πουμπάρι ή ό,τι άλλο είχαν φτιαγμένο και άρχιζαν να τρώνε αρτήσιμα. Την πρώτη μέρα έστρωναν στα σπίτια τους και κανέναν δεν πήγαινε επίσκεψη σ' άλλο σπίτι.

Τη δεύτερη μέρα των Χριστουγέννων γιόρταζαν όσοι είχαν το όνομα Χρήστος και τότε πήγαιναν επίσκεψη σ' αυτούς ή σ' άλλους συγγενείς. Ειδικά οι νύφες πήγαιναν επίσκεψη στους γονείς τους και στ' αδέρφια τους. Σ' όλες τις γιορτές πήγαιναν και στην εκκλησία.

Ξημερώνοντας Πρωτοχρονιά όλοι ετοιμάζονταν για τον καινούργιο χρόνο. Πρώτα πλένονταν, άλλαζαν και ετοιμάζονταν για την εκκλησία. Έβαζαν όλοι τα καλύτερα ρούχα, ειδικά οι νιόπαντροι και πήγαιναν στην εκκλησία για να βασιλευτούν.

Στα σπίτια πρόσεχαν ποιος θα κάνει ποδαρικό. Επίσης έφτιαχναν τη βασιλόπιτα. Μια πίτα με κρέας συνήθως ή άλλη πετρόπιτα και μέσα έβαζε η σπιτονοικοκυρά ένα νόμισμα και άλλα διάφορα σύμβολα από μικρά ξυλαράκια, από κληματοβέργες ή από σκαμινιά, που συμβόλιζαν το σπίτι, το κοπάδι, το ζευγάρι, το αμπέλι, τα χωράφια και ό,τι άλλο είχε σχέση με την οικογένεια και αυτά πρόσεχαν ποιος τα έβρισκε από το σπίτι. Το σπίτι δεν το σκούπιζαν εκείνη τη ημέρα. Όσοι είχαν το όνομα Βασίλης ή Βασιλική γιόρταζαν. Πολλοί έπαιζαν χαρτιά για να ιδουν ποιος θα 'ναι ο τυχερός.

Στις 5 Ιανουαρίου είναι του Σταυρού. Είναι και πάλι ημέρα νηστείας. Στα σπίτια έφτιαχναν τηγανίτες και ο παπάς επισκέφτονταν όλα τα σπίτια του χωριού με το Σταυρό και το βασιλικό και έκανε αγιασμό, ραντίζοντας το σπίτι πολλές φορές και το μαντρί και τον κήπο, αν ήταν πολύ κοντά στο σπίτι. Μαζί του είχε πάντα και κάποιον βοηθό, γιατί οι χωριανοί του έδιναν κάποιο φιλοδώρημα, για τον αγιασμό του σπιτιού τους. Και αυτό ήταν κάτι από τα προϊόντα του, σιτάρι, καλαμπόκι, φασόλια, κρεμμύδια ή ό,τι άλλο είχαν και αυτά τα κουβαλούσε ο βοηθός του, που συνήθως είχε και ζώο μαζί του για να κουβαλάνε τα πράγματα και να ανεβαίνουν καβάλα να πηγαίνουν από μια γειτονιά σε μία άλλη, καθώς το χωριό μας ήταν

αριακοκατοικημένο και ο παπάς έπρεπε να πάει σ' όλα τα σπίτια αυτή την ημέρα.

Η άλλη μέρα είναι η ημέρα των Φώτων, η τελευταία του Δωδεκαήμερου. Την ημέρα αυτή όλοι πήγαιναν στη εκκλησία, με τα καλύτερά τους ρούχα για να φωτιστούν και ειδικά οι νιόπαντροι. Την ημέρα αυτή γίνονταν και ο αγιασμός των νερών και τα παγανά εξαφανίζονταν. Η εκκλησία ήταν μακριά από ποτάμι ή λίμνη. Ο αγιασμός γίνονταν σε μια λεκανίτσα μέσα στην εκκλησία και όλοι είχαν μαζί τους ένα μπουκαλάκι με νερό, όπου έβαζαν και λίγο αγιασμό από τη λεκανίτσα μέσα. Αυτό ήταν το αγιασμα που έπιναν λίγο και το άλλο το έφερναν στο σπίτι και ραντίζαν μ' αυτό το σπίτι, το στάβλο, τα χωράφια ή ό,τι άλλο είχε μια οικογένεια.

Το βράδυ των Φώτων καθαρίζαν καλά όλα τα αγγεία (τα δοχεία μαγειρέματος) και αδειάζαν όλο το νερό που είχαν στις βαρέλες και τα φτωξεία και το πρωί της άλλης μέρας πήγαιναν στη βρύση και έφερναν άλλο φρέσκο νερό.

Η άλλη μέρα είναι του Αγίου Ιωάννου, η τελευταία γιορτή των Χριστουγέννων. Και πάλι στη εκκλησία, καιτοι ήταν μακριά. Πολλοί γιόρταζαν Γιάννηδες και Γιαννούλες. Σ' όλες τις εορτές για τους εορτάζοντες σηκώναν υψώμα στην εκκλησία και αν ήταν δυο ή τρεις οι εορτάζοντες, στο σπίτι ο παπάς έβαζε δυο, ή τρεις άρτους σε κάθε υψώμα (μικρά τρίγωνα κομμάτια) στο τέλος που διάβαζε τα υψώματα. Το σιτάρι που είχαν κάτω από το υψώμα καλοφτιαγμένο με μπόλικο καρύδια και ζάχαρη το μοίραζαν στον κόσμο και η ευχή ήταν “Χρόνια πολλά”. Όταν έβγαίναν έξω στο προαύλιο της εκκλησίας οι εορτάζοντες πάντα κέρναγαν όλον τον κόσμο από ένα λουκούμι.

Μετά οι γυναίκες έφευγαν για τα σπίτια και οι άντρες παρέμεναν για διάφορες συζητήσεις στο εκκλησιαστικό κατάστημα που κάποιος το άνοιγε και τα έσοδα ήταν της εκκλησίας. Το κοινοτικό κατάστημα ήταν το πετρόχτιστο κτίριο που είναι σήμερα κλειστό, μπροστά από την εκκλησία του Αγίου Νικολάου.